

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน

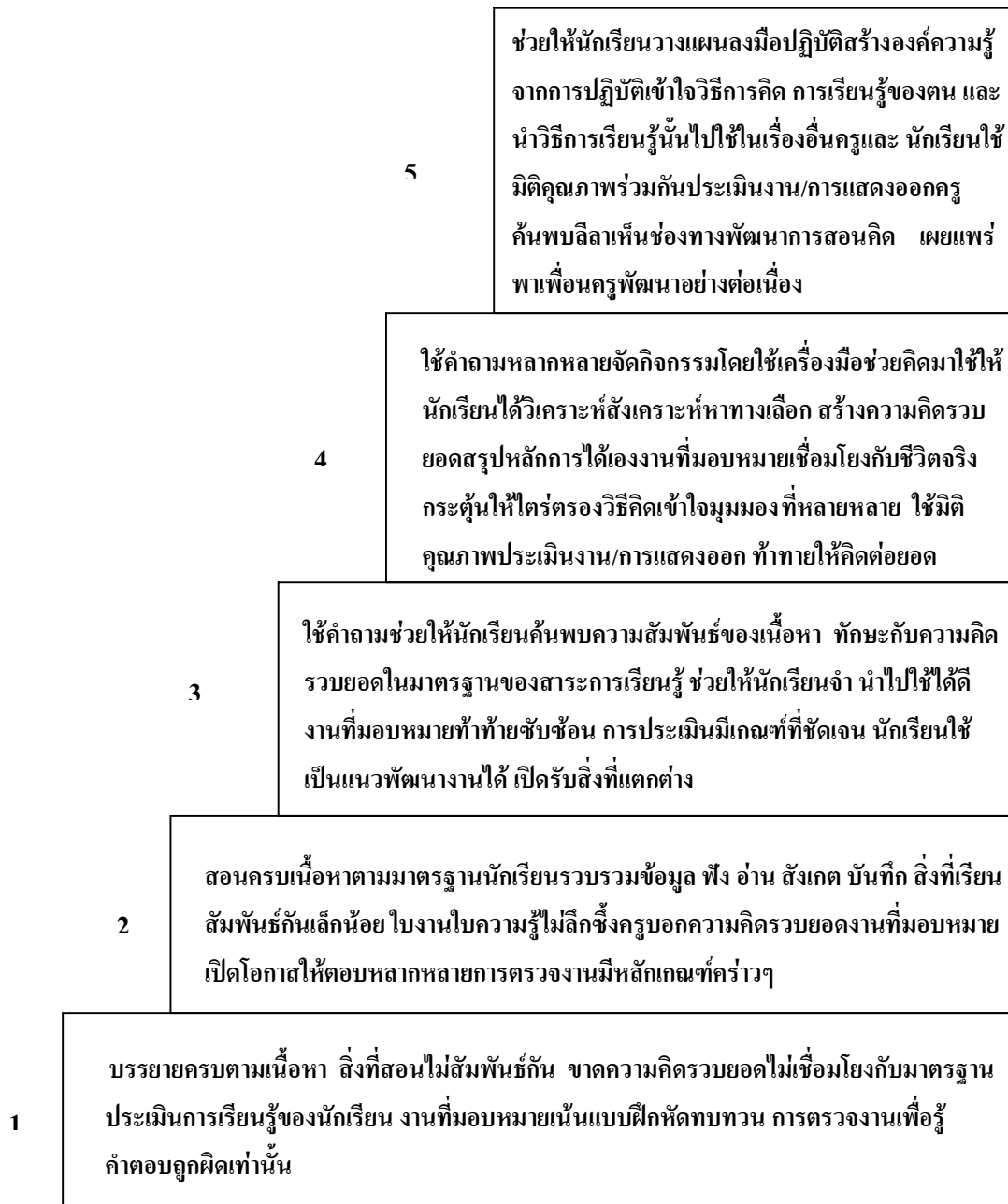
ทักษะสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของครูคุณภาพคือ ทักษะการออกแบบ
บทเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดอย่างเหมาะสม และขยายเพิ่มพูน
ขึ้นอยู่เสมอ

ครูคุณภาพที่สังคมต้องการ

ครูสามารถวางแผนการสอนต้องมีความ
เชื่อมโยงกัน ระหว่างเป้าหมายที่ต้องการให้

นักเรียนรู้ ทำและเป็นคนอย่างไรในสังคม กระบวนการสอน และการวัดประเมินผลในชั้นเรียน
ดังนั้นการสอนของครู ไม่ว่าจะเป็น การสอดแทรกทักษะการคิด กระบวนการคิดในสาระการ
เรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงการบูรณาการข้ามสาระ การเรียนรู้ ต้องให้นักเรียนเป็นผู้คิดและลงมือทำ
ครูเริ่มพัฒนานักเรียนจากระดับที่นักเรียนเป็นอยู่แล้วค่อยๆ จัดการสอนให้ท้าทาย เพิ่มพูนการ
เรียนรู้ของนักเรียนครูจึงเป็นผู้ที่เรียนรู้ร่วมกับนักเรียนในเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งคิดสะท้อนเกี่ยวกับ
การสอนของตน เกิดความเข้าใจ ภาควิชาใจตนเอง และพัฒนาการสอนให้ดีขึ้นชักชวนพาเพื่อนครู
ร่วมกันพัฒนาการสอนเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คุณภาพการสอนของครู ควรอยู่ระดับใด ?

ห้องเรียนการคิด เป็นอย่างไร ?

1. การคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จะไม่เกิดขึ้นได้ในห้องเรียนที่มีนักเรียนนั่งตัวตรงเป็นแถว ๆ และมีครูยืนพูดอยู่หน้าชั้นเรียนตลอดเวลา
2. ห้องเรียนฝึกนักคิด ควรจะถูกจัดในรูปแบบที่ช่วยให้นักเรียน/ครู ได้ร่วมกันเสวนากันได้/ หันหน้าเข้าคุยกันได้สะดวก
3. ครูต้องสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับซึ่งกันและกัน/ไม่มีภาวะการณ์ผู้ถูกขาดทางความคิด
4. ทุกคน (ครู/นักเรียน) ต้องพร้อมที่จะสื่อสารเข้าหากันเสมอ
5. นักเรียนน่าจะเป็นผู้ที่ตื่นตัว/และพร้อมจะเรียนจริงๆ
6. ครูอาจตั้งคำถามยาว ๆ ยาก ๆ สัก 1 คำถาม ให้เด็กได้ขบคิดก่อนเริ่มเรียน
7. ครูถามคำถามกระตุ้นให้คิดต่อเนื่อง เช่น
“ เธอจะเอาข้อมูลเรื่องนี้มาได้อย่างไร?”
“ เธอทำอะไรจึงได้ข้อสรุปนี้มา?”
8. ครูคอยเสริมแรงให้คิดต่อเนื่องเสมอ
9. เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องไม่ถูกสกัดกั้น ครูควรกระตุ้นให้เข้าได้คิดอย
หลังไหล → ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดเป็นผลงานชิ้น
10. ครูไม่ใช่ผู้รู้มาก / รู้ทั้งหมด ครูสามารถขอความรู้ / ความคิดเห็นจากเด็กได้
11. ห้องเรียนฝึกนักคิด ควรมีบรรยากาศที่ประกอบด้วยเสียงหัวเราะ และการ
ร่วมคิดร่วมสำรวจความคิดใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ / ความคิดกันอยู่เสมอ
12. ห้องเรียนฝึกนักคิด ควรเป็นห้องเรียนที่ทุกคนสามารถคุยกันได้ทั่วถึง
(อาจมีนักเรียนเพียง 16-20 คน)

2.1 การสอนคิดในห้องเรียน

“ การเรียนรู้ที่ดีจะต้องพัฒนาการคิดเป็นพื้นฐานอยู่เสมอ”
ครูที่ประสงค์จะฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด จะจัด
การเรียนรู้ที่ยึดการพัฒนาทางสมองเป็นพื้นฐานหลักอยู่เสมอ
วิธีปฏิบัติที่นิยมใช้คือ “การสร้างนิสัยแห่งการคิด”

การสร้างนิสัยแห่งการคิด

1. การฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล
2. การฝึกให้ผู้เรียนจัดกระทำข้อมูล
3. การฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นผังความสัมพันธ์
4. การฝึกให้ผู้เรียนสร้างและพิจารณาทางเลือกหลากหลาย
 - 4.1 การเปลี่ยนเงื่อนไขในผังความคิด
 - 4.2 การใช้บทบาทสมมติ
 - 4.3 การใช้วิธีระดมสมอง
5. การฝึกให้ผู้เรียนตรวจสอบผลกระทบและความสำคัญ

1. การฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล

การฝึกความสามารถในการรับรู้ สังเกต แสวงหาข้อมูล
อย่างหลากหลายโดยผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น
ดู ฟัง ถาม สัมผัส ลองทำง่าย ๆ การมีข้อมูลทั้งด้านปริมาณ
และคุณภาพ เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของการคิดซึ่งต้องได้รับการ
เพิ่มเติมด้วยวิธีคิดคุณภาพของข้อมูล คือ ลักษณะของ
รูปธรรม กายภาพ เพิ่มขึ้น เป็นการเคลื่อนไหว และเพิ่ม
เป็นนามธรรม

การจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาข้อมูล

- 1.1 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนไปดู ฟัง อ่าน สัมผัส ลองทำ เป็นต้น
- 1.2 นำเสนอสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนเห็น เช่น บัตรคำ รูปภาพ
การสาธิต เป็นต้น
- 1.3 เมื่อมอบให้ผู้เรียนทำกิจกรรม หรือนำเสนอแล้ว ก็ให้ผู้เรียน
บันทึกเป็นภาพของตนเองพร้อมทั้งพูดอธิบาย หรือเขียน
อธิบาย หรือเสนอคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องลงในแผนภาพ เป็น
ต้น
- 1.4 ครูศึกษาว่า ในภาพที่นักเรียนนำเสนอ นั้นมีข้อมูลระดับใด
จำนวนมากน้อยเพียงใด ต่อจากนั้นครูก็ใช้คำถาม เพื่อให้
ผู้เรียนเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ถ้าเขามีมูลน้อย 2 – 3 ด้าน ก็ขยาย
ให้เป็นหลายๆ ด้าน ถ้าเขามีหลายๆ ด้าน ถ้าเขามีหลายด้าน
แล้วก็ถามให้ลงลึกถึงการเปลี่ยนแปลง หรือความสัมพันธ์กับ
สิ่ง
อื่น ๆ ต่อเนื่องขึ้นไปจนถึงนามธรรม ลักษณะคำถามที่ครู
สามารถนำไปใช้ พอสรุปได้ คือ
 - 1.4.1 คำถามพื้นฐานเกี่ยวกับใคร อะไร ที่ไหน เมื่อใด
เป็นอย่างไร และทำไม
 - 1.4.2 คำถามลักษณะรายละเอียดเกี่ยวกับรูป รส กลิ่น

เสียง สัมผัสความรู้สึก

1.4.3 คำถาม ให้ขยายบริเวณ นำสู่ความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ช้างซ้าย มีอะไรเกี่ยวข้องกับอย่างไร ช้างขวามีอะไรเกี่ยวข้องกับอย่างไร ช้างบน ช้างล่างมีอะไรเกี่ยวข้องกับอย่างไร

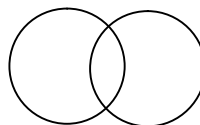
1.4.4 คำถาม ให้เห็นการเคลื่อนที่ นามธรรม เช่น รูปไฟ คำศัพท์ ไฟถามว่าร้อนไหม ได้กลิ่นไหม้ไหม กลัวไหม เป็นต้น

2.2 การฝึกให้ผู้เรียนจัดกระทำข้อมูล

1) การจำแนกจัดหมวดหมู่ เป็นการจำแนกจัดหมวดหมู่สิ่งของต่างๆ มีอะไรเหมือนกันบ้าง อะไรต่างกันบ้าง จัดเข้ากลุ่มหรือพวกเดียวกัน

ตัวอย่าง

2) การเปรียบเทียบ เป็นการจัดกลุ่มหาความเหมือนหาความต่างนำมาเปรียบเทียบ

ตัวอย่าง

สิ่งที่เหมือนกัน.....

สิ่งที่ต่างกัน.....

3) การเรียงลำดับ เป็นการอธิบายความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนลำดับการทำลำดับ การเจริญเติบโตและกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่มีเวลาเป็นตัวกำกับ นอกจากนี้ยังมีการเรียงลำดับตามกายภาพ เช่น เล็กไปหาใหญ่ ราคามากไปหาราคาน้อย การเรียงลำดับงาน เรียงลำดับการเจริญเติบโตของสัตว์ เรียงลำดับจำนวนและเรียงลำดับเหตุการณ์ เป็นต้น อาจใช้แผนภาพต่างๆ มาช่วยในการเรียงลำดับได้ การคิดแบบเรียงลำดับ จะทำให้ผู้เรียนรู้จักทำนายว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป... ต่อไปจะเป็นอย่างไร.....

2.3 การฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นผังความสัมพันธ์

กรอบแนวคิดหรือนำความคิด (Mind Map) หรือผังใยแมงมุม (Web) เป็นรูปการนำเสนอความคิดและความรู้จากสิ่งที่อยู่ในสมองถ่ายโอนออกมาภายนอก เป็นการสื่อความแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเอง → คิดเพิ่มพูนขึ้น → นำเสนอได้มากขึ้น → กว้างขวางเป็นนามธรรมขึ้น เป็นระบบมากขึ้น

2.4 การฝึกให้ผู้เรียนสร้าง และพิจารณาทางเลือกหลากหลาย

การขยายความรู้เป็นกระบวนการคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียน ได้มองเห็นภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวางหลายแง่มุม ยิ่งถ้าแง่มุมต่าง ๆ ได้มาจากการลงมือปฏิบัติ ได้จริงก็จะนำไปสู่ปัญญาและความรู้แจ้งแตกฉานทะลุปรุโปร่ง แต่ถ้ายังอยู่ในระดับการคิดเราก็จะเรียกว่าคิดได้หลายแง่มุม หรือกลายเป็นความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

ครูสามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนคิดสร้างและพิจารณาทางเลือกหลากหลายด้วยวิธีการ ดังนี้

2.4.1 การแลกเปลี่ยนเงื่อนไขในผังความคิด เมื่อผู้เรียนจัดทำผังความคิดเสร็จแล้ว ครูก็นำเอาตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในผังมาให้นักเรียนคิดต่อ โดยใช้คำถามว่า ถ้า.....แล้ว..... เช่น

- ถ้าไม่มีฤดูหนาวแล้ว ต้นไม้จะเป็นอย่างไร
- ถ้าตัดรูปร่างนี้เป็นครึ่งหนึ่งแล้วจะเป็นภาพใด
- ถ้าเอียงรูปร่างนี้หน่อยจะเป็นอย่างไร
- ถ้ามองจากมุมบนจะเป็นอย่างไร

การฝึกฝนเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมองให้เป็นภาพต่าง ๆ เกิดความคิดหลากหลายขึ้น

2.4.2 การใช้บทบาทสมมติ เป็นการกำหนดให้นักเรียนมีบทบาทต่าง ๆ แล้วมองภาพปัญหาทางออกในมุมมองนั้น ครูสามารถสร้างวิธีของตนเองนำมาใช้การพัฒนา ความเห็น ออกเห็นใจและการแก้ปัญหาแบบได้ประโยชน์ทุกฝ่าย ด้วยการฝึกให้ผู้เรียนมอบหลายทิศทาง เช่น

- การคิดตามมุมมองต่าง ๆ โดยให้ทิศทางของหมวก 6 ใบ ของเดอโบโน
- ในการสอนสังคมศึกษา ถ้าครูต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะการเข้าสังคม หรือทักษะการแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคม คุณภาพนี้จะเกิดขึ้นได้โดยให้ผู้เรียนเริ่มต้นรับรู้ว่า แต่ละคนคิดไม่เหมือนกัน มองไม่เหมือนกัน ชอบไม่เหมือนกัน ต่อมาก็รับเอาข้อเสนอของคนอื่นมาพิจารณา แล้วนำไปรวมเป็นความคิดร่วมกัน กลายเป็นแนวทางแก้ปัญหา พัฒนาไปสู่ทางเลือกที่เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทำให้สังคมเป็นหนึ่งเดียวกัน

2.4.3 การใช้วิธีระดมสมอง การฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดหลากหลาย มีทางเลือกหลาย อีกวิธีหนึ่ง คือการใช้กระบวนการระดมสมอง วิธีการนี้ครูจะต้องเน้นกฎกติกาที่จำเป็นให้ชัดเจน เงื่อนไขในการระดมสมองที่ครูต้องเน้นย้ำก็คือ การคิดจะต้องได้การเสนอให้มากที่สุด ยิ่งมากยิ่งดี ในระหว่างการเสนอห้ามผู้หนึ่งผู้ใดวิจารณ์ข้อเสนอเด็ดขาด เพราะถ้าถูกวิจารณ์แล้วการคิดก็จะถูกชะงักทันที กติกาข้อสุดท้ายก็คือ ทุกคนสามารถใช้ความคิดผู้อื่นมาดัดแปลงเพิ่มเติมได้ หรือจะใช้เป็นกิจกรรมกลุ่มก็ได้ เจตนาการใช้วิธีการระดมสมอง ก็เพื่อให้ได้แนวคิดแนวทางให้มากที่สุด หลายแง่หลายมุมที่สุด เพราะเมื่อระดมสมองเสร็จแล้ว จึงจะจำเอาข้อเสนอมาพิจารณา รวมกัน คัดเลือก เป็นแนวทางที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษให้รอบคอบ อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นรูปแบบการคิดในลำดับถัดไป

5. การฝึกให้ผู้เรียนตรวจสอบผลกระทบและความสำคัญ

เมื่อผู้เรียนสามารถสร้างแนวทางให้หลากหลายแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวกับการจะนำไปปฏิบัติผู้เรียนก็ต้องมาตรวจสอบผลกระทบ และความสำคัญเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ เลือกแนวทางไปปฏิบัติการฝึกในช่วงนี้เรียกว่า การเรียงลำดับความสำคัญตามผลกระทบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการแก้ปัญหา การทำโครงการ การสร้างโครงการผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ว่าเมื่อทำไปแล้วจะเกิดผลกระทบต่อใคร อย่างไร นานเพียงใด การประเมินทางเลือกจัดลำดับความสำคัญ และตัดสินใจเลือกวิธีการแนวทางที่ดีที่สุด ที่จะสำเร็จมากที่สุดจะเกิดประโยชน์สูงสุด

การขับเคลื่อนการสอนคิดสูงห้องเรียน สพฐ.

.....

การฝึกทักษะที่จำเป็นให้ผู้เรียนมีคุณภาพการคิดสูงขึ้น

1. ฝึกฝนในการสร้างแผนการสอนที่เป็นกรอบความคิดรวมเรียกว่าแผนการสอนหน้าเดียวประกอบไปด้วยภาพคุณภาพผู้เรียนที่ชัดเจนบอกได้ว่าลักษณะการแสดงออกของผู้เรียนระดับต่ำ ระดับกลางและระดับสูง เป็นอย่างไร ครูมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนแสดง ปฏิบัติแล้วได้ข้อมูลมาครูถามให้นักเรียนถกทอข้อมูลออกเป็นความรู้ระดับต่ำกลางและสูงตามที่ต้องการ ครูมีวิธีการกระตุ้นช่วยผู้เรียนให้สนใจศรัทธาในการเรียน และครูมีวิธีประเมินคุณภาพผู้เรียนด้วยลักษณะคุณภาพที่เรียกว่า Rubric

2. ฝึกฝนในการกำหนดกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการเน้นนิสัยแห่งการคิดมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนคิด ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดี ข้อมูลที่มีคุณภาพสูง ถึงนามธรรมถึงระบบ เพิ่มพูนกิจกรรมให้ผู้เรียนสังเกต จำแนกและจัดหมวดหมู่ บอกความสัมพันธ์เชื่อมโยงผลกับเหตุ และตรวจสอบผลกระทบบความสำคัญ

3. ฝึกฝนการถามแต่ละบทเรียน ก็ถามคำถามใน 3 ลักษณะ เป็นประจำ คือถามให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ถามให้ผู้เรียนจัดข้อมูล และถามให้ผู้เรียนขยายข้อมูลดึงได้นำเสนอมาแล้ว

2.2 ทักษะการคิดในห้องเรียน

ทักษะการคิดพื้นฐานที่นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้ (สปฐ. 2500 : เอกสารอัดสำเนา)

1. การรวบรวมและเลือกข้อมูล ได้แก่

- 1.1 กำหนดเป้าหมาย
- 1.2 กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล
- 1.3 สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส
- 1.4 รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต
- 1.5 บันทึกข้อมูล
- 1.6 เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้

2. การจัดกระทำข้อมูล ได้แก่

- 2.1 จำแนกข้อมูล
- 2.2 เปรียบเทียบ
- 2.3 จัดกลุ่ม
- 2.4 จัดลำดับ
- 2.5 สร้างข้อมูล
- 2.6 เชื่อมโยงความสัมพันธ์
- 2.7 ไตร่ตรองด้วยเหตุผล
- 2.8 วิจัย
- 2.9 ตรวจสอบ

3. การประยุกต์ใช้ความรู้ ได้แก่

- 3.1 ประเมินทางเลือก
- 3.2 เลือกทางเลือก
- 3.3 ใช้ความรู้สร้างสรรค์
- 3.4 ขยายความรู้ให้รู้จริงมากขึ้น
- 3.5 การวิเคราะห์
- 3.6 การสังเคราะห์
- 3.7 การตัดสินใจ
- 3.8 การนำความรู้ไปปรับใช้
- 3.9 การแก้ปัญหา
- 3.10 การคิดวิเคราะห์วิจารณ์
- 3.11 การคิดสร้างสรรค์

เทคนิคการสอนคิด

1. ไม่สร้างความเครียดให้กับเด็ก
2. สอนให้เด็กรู้จักจัดการตนเอง, เวลา, งาน
3. สอนทักษะพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ การอ่านการพูดและการเขียนให้กับเด็กก่อนเป็นการเตรียมความพร้อม
4. การสอนคิด ควรบูรณาการสอดเชื่อมทักษะการคิดไว้กับการสอนเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม /ฝึกทักษะเบื้องต้นให้เพียงพอ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำข้อมูล และการใช้เครื่องมือช่วยฝึกคิดระหว่างทำกิจกรรม เช่น การถาม คำถาม การใช้แผนผังกราฟฟิค การฝึก PMI, 6 Hats, OPV, CAF เป็นต้น
5. การจัดการกลุ่ม
 - ภาคเรียน 1 —————> ทำงานเดี่ยว / ทำความรู้จักกันให้เล็กลงกลุ่มเอง
 - ภาคเรียน 2 —————> ครูจัดกลุ่มให้ / สับเปลี่ยนบางคนเพื่อความเหมาะสม
 - ภาคเรียน 3 —————> กลุ่มเดิม / ดูว่ากลุ่มไปกันได้ดีหรือไม่ / ควรปรับอย่างไรดี
6. สถานการณ์ / แบบฝึก ทุกอย่างที่ใช้ในการสอนคิดควรเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและชีวิตประจำวัน

เครื่องมือช่วยฝึกคิด

ในการออกแบบบทเรียนการคิดหาครู ได้ออกแบบกิจกรรมตามบทเรียนให้เป็นกิจกรรมที่เน้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการคิดแล้ว ครูสามารถนำเครื่องมือช่วยฝึกคิดประเภทต่างๆ ประยุกต์ใช้ส่งเสริมการฝึกคิด และการจัดระบบความคิดให้นักเรียนได้แก่

1. การใช้คำถามกระตุ้นการคิด
2. การใช้แผนผังกราฟฟิก (Graphic Orgphic)
3. การใช้กิจกรรมส่งเสริมการแสดงความคิด

1. คำถามกระตุ้นการคิด

1. คำถามเพื่อให้ทำความเข้าใจให้กระจ่างชัด เช่น

- ที่...นั้นหมายความว่าอย่างไรนะ ?
- ช่วยอธิบายเพิ่มเติมอีกหน่อยได้ไหม ?
- ช่วยยกตัวอย่างหน่อยได้ไหม ?
- เราสามารถนำ _____ ไปใช้กับวิธีอื่น ๆ ได้ไหม ?

2. คำถามเพื่อให้สืบค้น เช่น

- เราต้องการรู้อะไร ?
- เราจะค้นพบเรื่องนี้ได้อย่างไร ?
- เราจะหาคำตอบเรื่องนี้ได้อย่างไร ?
- จะเกิดอะไรขึ้นถ้า... ?

ฯลฯ

3. คำถามเพื่อให้ค้นหาเหตุผล เช่น

- ทำไมจึงพูดเช่นนั้น ?
- มีเหตุผลอย่างไรบ้าง
- มีอะไรเป็นร่องรอย / หลักฐานยืนยันเรื่องนี้บ้าง ?
- ทำไมจึงคิดเช่นนั้น ?

4. คำถามเพื่อกระตุ้นการวางแผน เช่น

- จะทำเรื่องนี้ได้อย่างไร / โดยวิธีใด ?
- มีวิธีการอย่างไร ?
- เรื่องนี้คล้ายกับเรื่องที่เคยทำมาก่อนอย่างไร ?
- เข้าใจเรื่องนี้ดีพอหรือยัง ?
- ยังมีคำถามที่ต้องการถาม / ต้องการรู้อีกไหม ?
- ทำมาถูกทางหรือไม่ ?
- ยังดำเนินการตามขั้นตอนอยู่หรือไม่ ?
- มีวิธีอื่นอีกไหม ?

5. คำถามเพื่อการประเมินผลงาน เช่น

- มีวิธีการทำอย่างไร ?
- มียุทธวิธีอย่างไร ?
- ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากงานนี้ ?
- เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ?
- ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากความผิดพลาดครั้งนี้ ?
- ในครั้งต่อไปจะทำให้ดีกว่านี้ได้ไหม ?

6. ประโยชน์ที่ใช้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนประเมินตนเอง เช่น

- ได้เลือกและจำแนกข้อมูลที่สำคัญที่สุดแล้ว
- สามารถชี้ได้ว่าอะไรเหมือน / อะไรต่างกัน
- ได้นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีค้นหาคำตอบ
- สามารถตรวจเช็คได้ว่าเป็นหลักฐานจริง
- สามารถมองย้อนไปแล้วเห็นวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างจากเดิม
- ฟังและสนทนากับคนอื่น ๆ ในกลุ่มให้ช่วยกันทำงานได้
- ได้ให้ข้อเสนอเป็นแนวคิดใหม่ ๆ แก่กลุ่ม
- ได้เสนอแนวทาง / วิธีการที่แตกต่างสำหรับการทำงาน
- สามารถเชื่อมโยงชิ้นส่วนเล็ก ๆ น้อย ๆ ของข้อมูลสารสนเทศที่คนอื่นไม่สามารถทำได้
- สามารถอธิบายถึงการปฏิบัติและแนวคิดแต่ละเรื่องได้

ข้อควรคำนึง

- การใช้เวลาอย่างเพียงพอ ... มีความจำเป็นมากสำหรับการฝึกการคิด
- กิจกรรมบางอย่างช่วยการฝึกคิดได้ดี เช่น
 - การคิดเดี่ยว
 - การคิดคู่
 - การคิดกลุ่ม

2. แผนผังกราฟฟิค (Graphic Organizer)

1. แผนผังการสรุป / กำหนดประเด็น

ประเด็นการระดมความคิดเห็นถึงสิ่งที่จะเป็น

วัตถุประสงค์

สิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ (ทำได้) ได้แก่..

ประเภทของสิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ (ทำได้) ได้แก่..

สิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ (แปลก / แตกต่าง)

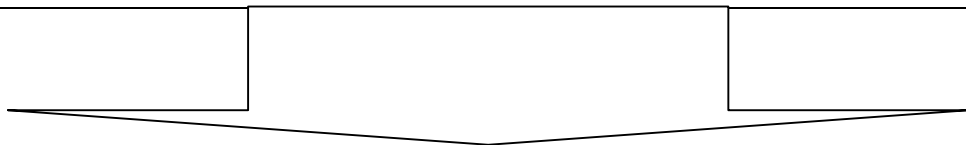
การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

2. แผนผังการทางเลือก

ทางเลือกที่หลากหลาย

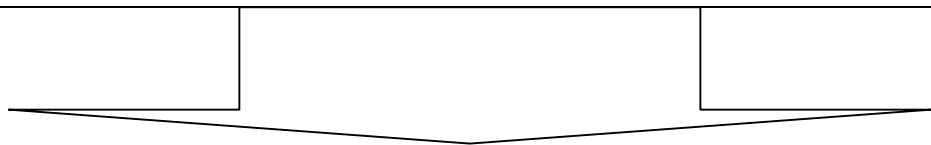

ทางเลือกของท่าน คือ

<u>มุมมอง</u>	<u>เปรียบเทียบ</u>	<u>มุมมอง</u>

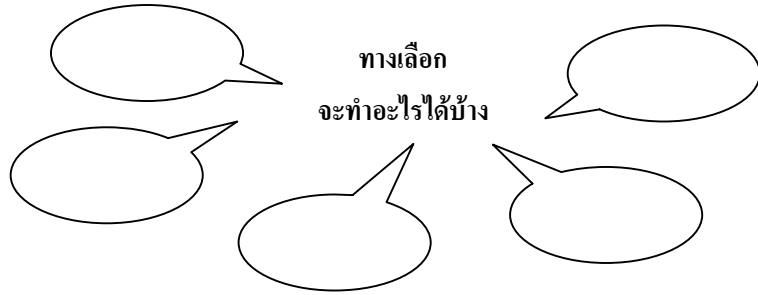
คิดถึงมุมมองกลับ ของทางเลือก

ตัดสินใจเลือก

3 แผนผังการหาทางเลือก

เลือก 1 ทางเลือก

.....

มุมมอง	มุมมอง

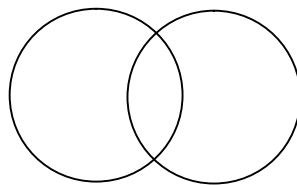
ใช่ทางเลือกที่ดีหรือไม่ ?

.....
.....

เพราะอะไร (ให้เหตุผล)

.....
.....

4. แผนผังการเปรียบเทียบ (Venn Diagrams)

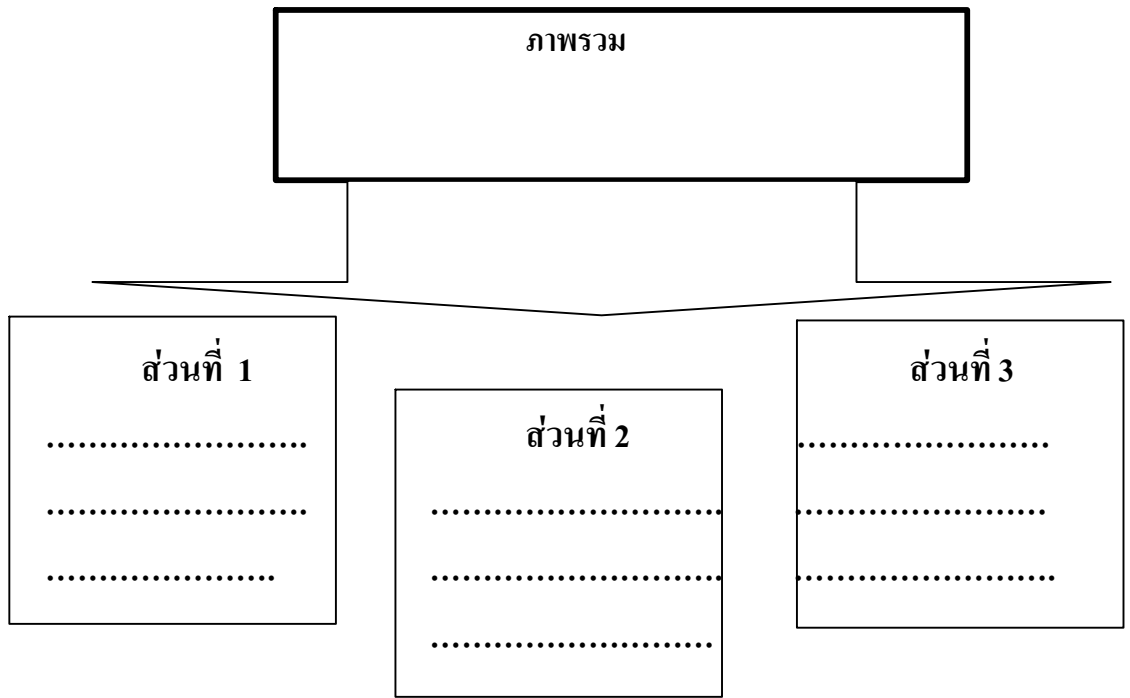
สิ่งที่เหมือนกัน

.....
.....
.....

สิ่งที่ต่างกัน

.....
.....
.....

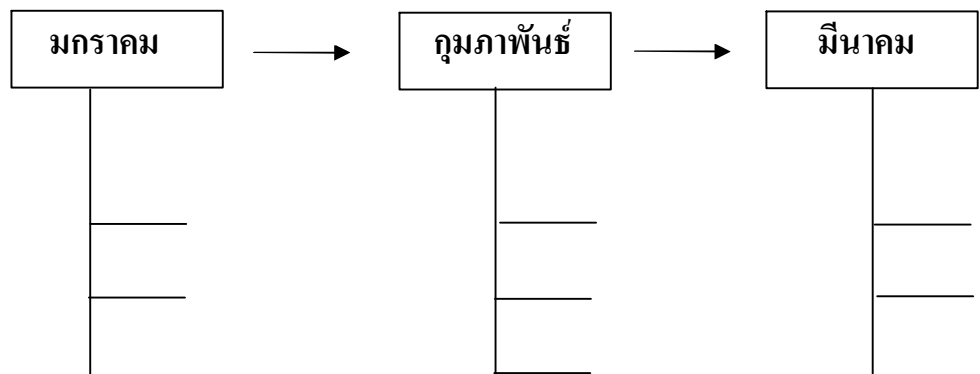
5. แผนผังแสดงส่วนย่อยและภาพรวม (Parts and wholes)

“จะเกิดอะไรขึ้นถ้ามีส่วนที่_____หายไป?”

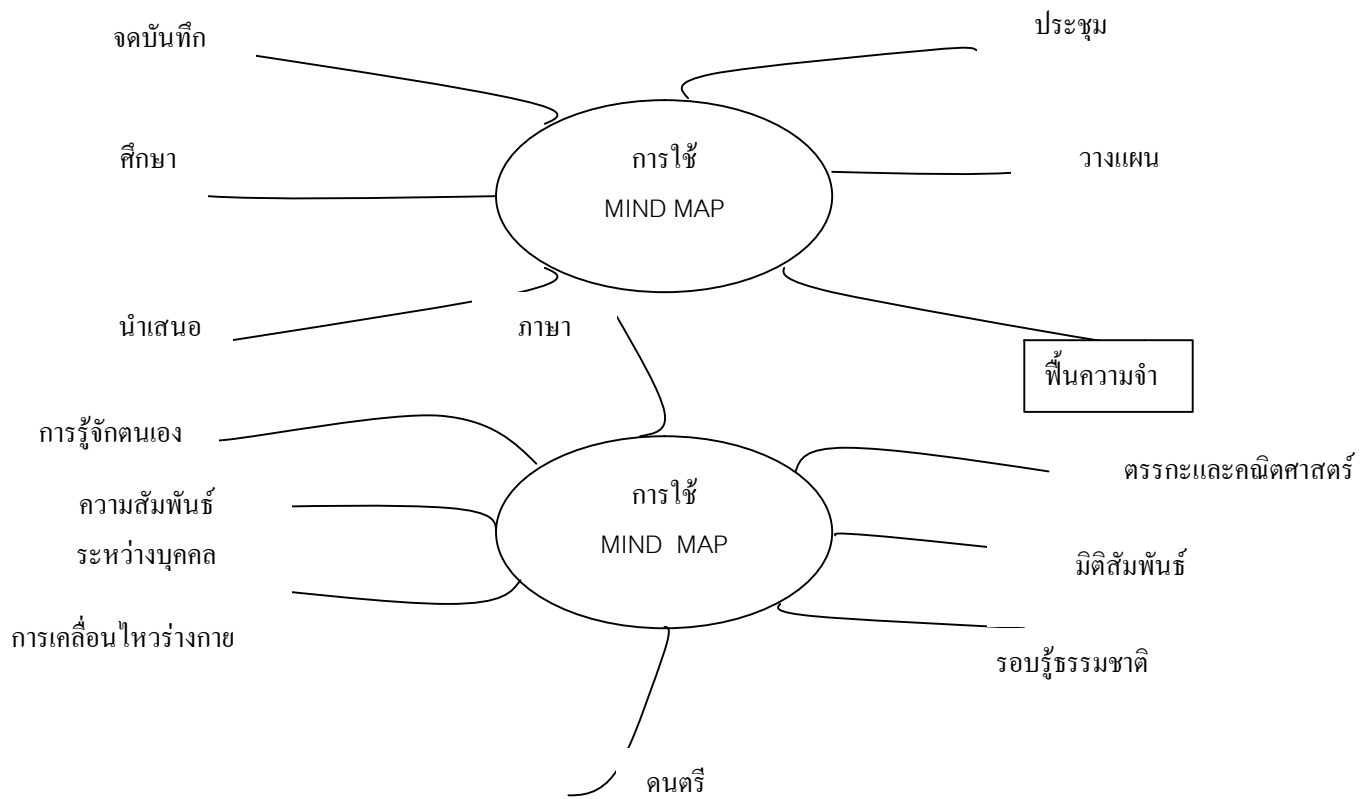
.....
.....

6. แผนผังเวลา (Time Line)

.....
.....

7. แผนที่ความคิด (Mind Map)

3. การใช้กิจกรรมส่งเสริมการแสดงความคิด เช่น :

1. PMI : การคิดมุมบวก / บวก / ทางเลือกที่น่าสนใจ

P = plus การมองมุมบวก / สิ่งที่ดีของความคิดนั้น เหตุที่ชอบ

M = minue การมองมุมลบ / สิ่งที่ไม่ดีของความคิดนั้น เหตุที่ไม่ชอบ

I = interest สิ่งที่เกี่ยวข้อง / สิ่งที่น่าสนใจในความคิดนั้น.....

แทนที่จะพูดว่า “ชอบ” / “ไม่ชอบ” ความคิดนั้นเราสามารถ PMI เพื่อค้นหาจุดดีก่อน จากนั้นจึงใช้หา จุดไม่ดี และหาจุดที่อาจเป็นทั้งจุดดีหรือไม่ดีก็ได้ แต่เป็นจุดที่ “น่าสนใจ” แล้วยังสามารถใช้ PMI เป็นตัวกระทำ ให้เกิด ความคิด และ ข้อเสนอแนะ ต่างๆ

หลักการ

- PMI มีความสำคัญเพราะหากไม่มี PMI แล้ว ความคิดบางอย่างอาจถูกปฏิเสธ คุณค่าของมันไป ตั้งแต่แรกเห็นเพียงเพราะความรู้สึกว่ามันไม่ดีเท่านั้น
- หากไม่มี PMI คุณจะไม่สามารถมองเห็นข้อเสีย / หรือสิ่งไม่เหมาะสมของความคิดที่คุณชอบได้เลย
- PMI จะแสดงให้เห็นว่าความคิดนั้นดี / ไม่ดี อย่างไร และยังแสดงให้เห็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่ความคิดหรือทางออกอื่นๆ ได้
- หากไม่มี PMI การตัดสินใจความคิดต่างๆ จะถูกตัดสินโดยพื้นฐานของอารมณ์ในเวลานั้น ๆ เท่านั้น จะขาดการพิจารณาถึงคุณค่าที่แท้จริงของมัน
- การใช้ PMI จะช่วยให้การตัดสินใจโดยผ่านการสำรวจแนวคิดก่อนเสมอ (ไม่ตัดสินใจเพียงเพราะชอบ / ไม่ชอบเท่านั้น)

2. 6 Hats การฝึกคิดตามทฤษฎีหมวก 6 ใบ

หมวกสีแดง คิดจากความรู้สึกไม่มีเหตุผลอื่นมีเพียงการชอบ / ไม่ชอบ ดี / ไม่ดี , รัก / เกลียด ฯลฯ เท่านั้น

หมวกสีเหลือง คิดหาจุดแข็ง จุดเด่น ข้อดีหรือประโยชน์ของความคิดนั้น ๆ

หมวกสีดำ คิดหาจุดอ่อน ข้อเสีย จุดอ่อน หรือมุมลบของความคิดนั้น ๆ

หมวกสีเขียว คิดใหม่ คิดสร้างสรรค์ คิดแปลก ๆ แต่เป็นไปได้

หมวกสีขาว คิดเรื่องข้อมูล ข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้อง ความเป็นเหตุเป็นผลกัน

หมวกสีน้ำเงิน คิดเกี่ยวกับความคิดต่าง ๆ คัดในเชิงจัดการ คิดประสานแนวคิด
ทุกแบบคิดสรุปและนำไปประยุกต์ใช้

ข้อควรจำ

1. มีหมวก 6 ใบที่มีสีแตกต่างกันเป็น 6 สี
2. หมวกแต่ละใบสำหรับ 1 วิธีคิดเท่านั้น
3. เราสามารถใส่หรือถอดหมวกไปไหนก็ได้ที่ตรงกับวิธีคิดของเรา
4. เมื่อสวมหมวกใบใด / ก็ต้องใช้วิธีคิดตามชนิดของหมวกใบนั้นเท่านั้น

3. OPV การรับฟังความคิดของคนอื่น (OTHER PEOPLE' VIEWS)

เหตุการณ์ หลายเหตุการณ์มีความเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก คนเหล่านั้นคิดอย่างไรนั้นก็ถือเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของสถานการณ์ / เป็นองค์ประกอบของสถานการณ์ / เป็นผลที่ได้เป็นวัตถุประสงค์ ฯลฯ คนเหล่านั้นอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แม้พวกเขาอาจจะอยู่ในสถานการณ์เดียวกันพวกเขาอาจมองสิ่งนั้นอย่างแตกต่างกันมากมาย สิ่งสำคัญยิ่งของความคิด คือ การจะพูดถึงวิธีคิดของคนเหล่านั้น การพยายามที่จะมองเห็นสิ่งต่างๆ ในประเด็นความคิดเห็นของคนทั้งหลายเหล่านั้นก็คือ การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น (OPV) นั่นเอง คนบางคนอาจพิจารณาปัญหาจากองค์ประกอบ (CAF) แตกต่างจากคนอื่น ๆ มองเห็นผลที่เกิดอย่างแตกต่างออกไป / มอบด้วยวัตถุประสงค์ที่ต่างไป / หรือเรียงลำดับความสำคัญของเรื่องราวแตกต่างออกไป ฯลฯ ดังนั้น ด้วยเหตุผลเหล่านี้ การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นจึงมีความสำคัญ

หลักการ

- เราควรรับฟัง / มองความคิดของคนอื่นเสมอแม้จะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม
- ทุกความคิดอาจถูกต้องสำหรับเจ้าของความคิดเท่านั้นแต่จะยังไม่ถูกต้องมากพอสำหรับที่จะทำให้คนอื่นยอมรับได้
- คนทุกคนแตกต่างกัน, ตำแหน่งต่างกัน, ที่มา/เบื้องหลังต่างกัน, ความรู้ / ความสนใจคุณค่าในใจ / ความต้องการ ฯลฯ แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีเรื่องแปลกประหลาดเลยที่ในสถานการณ์เดียวกันแต่คนในสถานการณ์นั้นจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมาก
- ต้องพยายามดูด้วยว่าคนอื่น ๆ สามารถมองเห็นความคิดท่านหรือยัง
- จะสามารถเชื่อมรอยต่อระหว่างประเด็นความคิดที่แตกต่างและเหมือนกันได้อย่างไร

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพร.

กฎของการระดมสมอง

1. ต้องไม่มีคำวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดเกิดขึ้น เพราะหลายความคิดอาจเกิดในเวลา ช่วงนั้น ๆ (เวลาอันสั้น) การวิพากษ์วิจารณ์ ดี, ชม อาจเป็นเหตุสกัดกั้นความคิดเหล่านั้น ทำให้ไม่เกิดความคิดที่หลากหลายหรือเกิดได้แต่กึ่งๆ
2. การเปิดโอกาสให้คิดอย่างอิสระ จะทำให้ได้ความคิดที่กว้างขึ้น , ดีกว่า ความคิดที่ดูเหมือนผิดปกติ หรือความคิดที่ง่าย ๆ ชื่อ ๆ อาจเป็นตัวจุดชนวนให้เกิดแนวปฏิบัติที่เหมาะสม ฝ่าผ่านอุปสรรคไปได้..... สิ่งเหล่านี้อาจเกิดขึ้น / หรือไม่.....ก็ได้
3. สมาชิกกลุ่มจะช่วยเหลือกันค้นหาวิธีในการเชื่อมต่อความคิดที่หลากหลายและปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. การได้แนวคิดที่หลากหลายหรือแนวคิด / ความคิด เป็นจำนวนมากจะทำให้มีโอกาสที่จะค้นพบทางแก้ไข (ที่ดีที่สุด)..... ได้มากกว่า

ข้อเสนอแนะสำหรับการระดมสมอง

1. ไม่วิพากษ์วิจารณ์...ดี / ชม ความคิดที่เกิดจากการระดมสมอง และไม่พูดคำว่า ใช่ / ใช่ ถูก / ผิดสำหรับความคิดใด ๆ
2. สิ่งที่ต้องการ..... คือ ความคิดที่หลากหลาย ความคิดจำนวนมาก เพราะยิ่งหลากหลาย ยิ่งมีโอกาสได้ทางออก (ที่ดีที่สุด) มากขึ้น
3. การเชื่อมต่อ / ปรับปรุงความคิดที่ดีกว่านั้น ควรให้โอกาส / ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันเชื่อมต่อความคิดหลากหลายของเขาเอง
4. การให้โอกาสคิดอย่างอิสระ จะได้ความคิดที่กว้างกว่า ดีกว่า..... ความคิดที่ไม่ปกติ ความคิดง่าย ๆ ชื่อ ๆ อาจเป็นชนวนนำสู่วิธีการฝ่าผ่านอุปสรรคไป ได้เกิดแนวปฏิบัติที่เหมาะสมได้หรืออาจไม่เกิดขึ้น.....ก็ได้

..... จาก Treffinger, Isaken and Doral, 1994

4. CAF องค์ประกอบของประเด็นปัญหา (Consider All Factor)

ทุกสถานการณ์ทุกปัญหาย่อมมีองค์ประกอบหรือเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นส่วนสำคัญของสถานการณ์ ปัญหา / ความคิดนั้นๆ เสมอ ดังนั้นเมื่อต้องเลือกตัดสินใจหรือคิดเกี่ยวกับสิ่งใดก็ตามสถานการณ์ / ความคิดใดๆ ก็ควรนำเอาองค์ประกอบของสถานการณ์ / ความคิดนั้นๆ มาพิจารณา

หากการพิจารณา ความคิด ครั้งใดที่หลงลืม / ละทิ้งบางองค์ประกอบไปไม่พิจารณาทุกองค์ประกอบ แม้ตัวเลือกที่เลือกได้ในครั้งนั้น จะดูเหมือนว่าถูกต้องแล้ว แต่ต่อมาไม่ช้าจะพบได้ว่าตัวเลือกดังกล่าวได้กลับกลายเป็น ตัวเลือกที่ผิด ไปได้ ดังนั้นในการพิจารณา ความคิด แต่ละครั้งนอกจากต้องรับฟังความคิดเห็น / มุมมองของคนอื่นแล้วยังต้องพยายามดูด้วยว่าในการพิจารณาความคิดนั้นๆ ได้มีการหลงลืม / ละทิ้ง การนำองค์ประกอบใดขององค์ประกอบหนึ่งที่ต้องนำมาใช้พิจารณาร่วมด้วยหรือไม่

หลักการ

- ก่อนการเลือกตัดสินใจและวางแผนเรื่องใด การพิจารณาองค์ประกอบของประเด็นปัญหา (CAF) เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก
- ควรพิจารณาทุกองค์ประกอบของปัญหาก่อนแล้วค่อยหยิบเอาเพียงหนึ่งประเด็นที่สำคัญที่สขขึ้นมำดำเนินการต่อไป
- ควรสอบถามคนอื่นๆ ด้วยว่าท่านได้หลงลืมพิจารณาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของประเด็นปัญหาไปหรือไม่
- หากหลงลืมพิจารณาบางองค์ประกอบที่สำคัญของปัญหาไป แม้คำตอบที่ได้ อาจถูกต้องแต่ในไม่ช้าคำตอบนั้นจะกลายเป็นคำตอบที่ผิด.....ไป
- หากหลงลืมพิจารณาบางองค์ประกอบที่สำคัญของปัญหาไป แม้คำตอบที่ได้ อาจถูกต้องแต่ในไม่ช้าคำตอบนั้นจะกลายเป็นคำตอบที่ผิด.....ไป
- การนำองค์ประกอบปัญหา (CAF) ไปให้ผู้อื่นใช้พิจารณาความคิด / สถานการณ์ต่าง ๆ ควรบอกให้เขำนำทุกองค์ประกอบมาใช้พิจารณาไม่ควรอย่างหลงลืม / ละทิ้งการพิจารณาแม้้องค์ประกอบใดขององค์ประกอบหนึ่ง

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

ตารางองค์ประกอบการพิจารณาความเชื่อมโยงของปัญหา

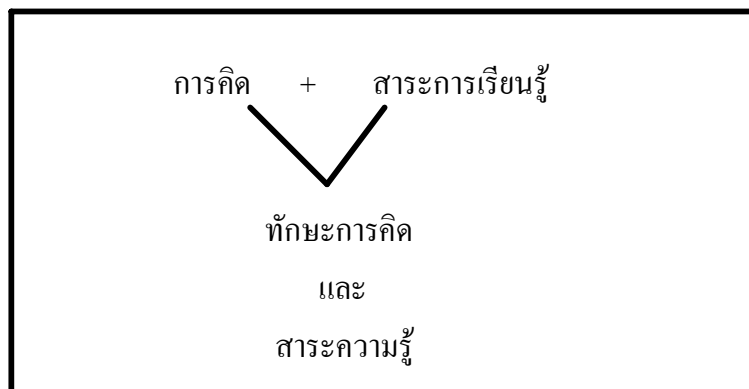
1. ธุรกิจและการค้า (Business and Commerce)
2. การคมนาคม การขนส่ง (Transportation)
3. ความสัมพันธ์ในสังคม (Social Relationships)
4. สภาพแวดล้อม / ทรัพยากรธรรมชาติ (Environment)
5. การศึกษา (Education)
6. เทคโนโลยี (Technology)
7. การพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation)
8. รัฐบาลและการเมือง (Government and Politics)
9. ศีลธรรมและศาสนา (Ethics and Religion)
10. ศิลปะและความสวยงาม / สุนทรีย (Arts and Aesthetics)
11. สุขภาพทางกาย (Physical Health)
12. สุขภาพจิต (Psychological Health)
13. ความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs)
14. การป้องกัน (Defence)
15. เศรษฐกิจ (Economics)
16. กฎหมายและความยุติธรรม (Law and Justice)
17. การสื่อสาร (Communications)
18. สิ่งของต่าง ๆ อื่น ๆ (Miscellaneous)

3. การบูรณาการการคิดกับสาระการเรียนรู้ (ที่จะเรียน)

เนื่องจากการคิดเป็นทักษะที่ซ่อนอยู่ภายใต้การทำงานของสมอง เป็นพลังงานที่ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดเกี่ยวกับทักษะการคิดการออกแบบบทเรียนการคิด เทคนิคการจัดกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมการคิด และเครื่องมือช่วยฝึกคิด เช่น การใช้แผนผังกราฟฟิคต่าง ๆ กิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมหมวก 6 ใบ การอภิปราย ระดมความคิด การสนทนา หรือการถามคำถามต่าง ๆ เป็นต้น

จากนั้นครูจึงจะสามารถนำเอาความเข้าใจดังกล่าวทั้งหมดนั้นมาพิจารณาออกแบบบทเรียนให้เป็นบทเรียน ซึ่งไม่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้แต่เพียงสาระเชิงเนื้อหาเท่านั้น หากแต่ควรเป็นบทเรียนที่ได้ออกแบบไว้โดยได้บูรณาการเอาทักษะการคิดเชื่อมใส่ไว้กับสาระเนื้อหาอย่างเหมาะสม ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการคิดไปพร้อม ๆ กับการได้ค้นพบหลักการความรู้เชิงเนื้อหาสาระควบคู่กันไป เรียกว่า “บทเรียนการคิด”

แผนภูมิ การบูรณาการการคิดกับสาระการเรียนรู้ (ที่จะเรียน) ต่อไปนี้

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

ตาราง แสดงการบูรณาการทักษะการคิดสู่การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระฯ ต่าง ๆ เป็นรายชั้นเรียน

ทักษะการคิด	กลุ่มสาระการเรียนรู้							
	ไทย	คณิต	วิทย์	สังคมฯ	กอท	Eng	สุขศึกษา	ศิลปะ
การรวบรวมข้อมูล								
การจำแนก								
การจัดกลุ่ม								
การเรียงลำดับ								
การเปรียบเทียบเหมือน/ต่าง								
การมองส่วนย่อย/ภาพรวม								
การให้เหตุผล								
การคาดคะเน (ทำนาย)								
การอ้างอิง								
การยืนยันข้อเท็จจริง								
การสร้างทางเลือก								
การตัดสินใจเลือก								

การออกแบบบทเรียนขยาย / เพิ่มพูนทักษะการคิด

ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ครูควรออกแบบบทเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอันจะช่วยฝึกฝนเพิ่มพูนทักษะการคิด และส่งเสริมให้นักเรียนให้มีระดับคุณภาพการคิดสูงขึ้นอยู่เสมอ โดยคำนึงถึง 2 องค์ประกอบ ได้แก่

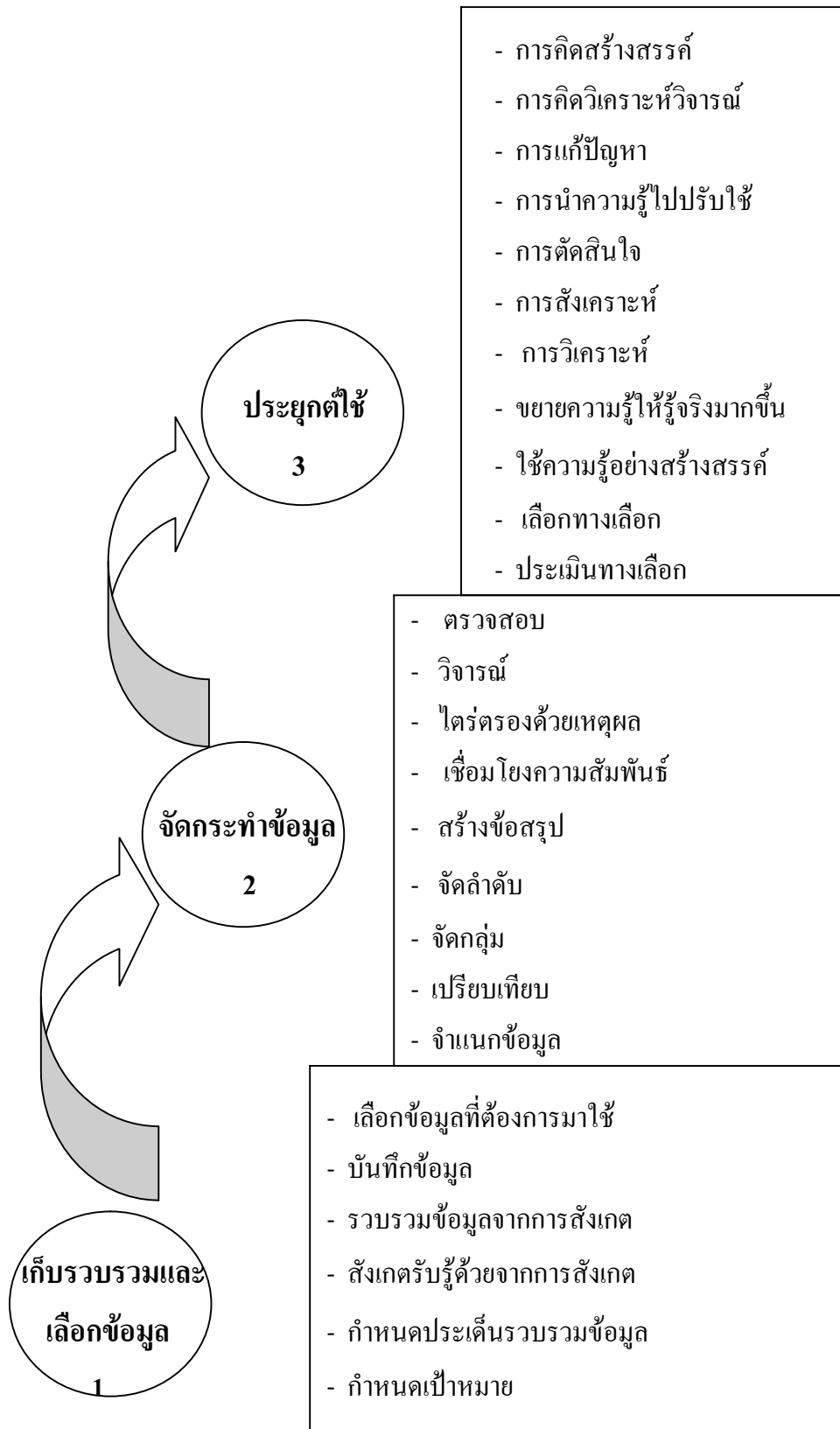
1. ระดับคุณภาพการคิด ในปี 2549 สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. ได้เริ่มดำเนินงานการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียนอย่างจริงจังและในโอกาสนี้ได้จัดสังเคราะห์ระดับคุณภาพการคิดสำหรับโรงเรียนในสังกัดและผู้สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้ไว้ดังนี้

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

ระดับคุณภาพของการคิดอย่างเป็นระบบ		3. ชั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying)		4. ชั้นบริหารกำกับตนเอง (Self regulation)		
	(Processing)					
● ตรวจสอบ ● วิเคราะห์ ● ไตร่ตรองด้วยเหตุผล ● เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ● สร้างข้อสรุป ● สร้างข้อสรุป ● จัดลำดับ ● จัดกลุ่ม ● เปรียบเทียบ ● จำแนกข้อมูล	● ตรวจสอบ ● วิเคราะห์ ● ไตร่ตรองด้วยเหตุผล ● เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ● สร้างข้อสรุป ● สร้างข้อสรุป ● จัดลำดับ ● จัดกลุ่ม ● เปรียบเทียบ ● จำแนกข้อมูล	● ตรวจสอบ ● วิเคราะห์ ● ไตร่ตรองด้วยเหตุผล ● เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ● สร้างข้อสรุป ● สร้างข้อสรุป ● จัดลำดับ ● จัดกลุ่ม ● เปรียบเทียบ ● จำแนกข้อมูล	● ตรวจสอบ ● วิเคราะห์ ● ไตร่ตรองด้วยเหตุผล ● เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ● สร้างข้อสรุป ● สร้างข้อสรุป ● จัดลำดับ ● จัดกลุ่ม ● เปรียบเทียบ ● จำแนกข้อมูล	● สร้างค่านิยมการคิด ● เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ● การสร้างนิสัยการคิด ● มีค่านิยมที่ถูกต้อง มีคุณธรรม ● ตรวจสอบและควบคุมการคิดของตนเอง	● การคิดสร้างสรรค์ ● การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ● การแก้ปัญหา ● การนำความรู้ไปปรับใช้ ● การตัดสินใจ ● การสังเคราะห์ ● การวิเคราะห์ ● ขยายความรู้ให้รู้จริงมากขึ้น ● ใช้ความรู้สร้างสรรค์ ● เลือกทางเลือก ● ประเมินทางเลือก	● การคิดสร้างสรรค์ ● การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ● การแก้ปัญหา ● การนำความรู้ไปปรับใช้ ● การตัดสินใจ ● การสังเคราะห์ ● การวิเคราะห์ ● ขยายความรู้ให้รู้จริงมากขึ้น ● ใช้ความรู้สร้างสรรค์ ● เลือกทางเลือก ● ประเมินทางเลือก
● เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้ ● บันทึกข้อมูล ● รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ● สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ● กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล ● กำหนดเป้าหมาย	● เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้ ● บันทึกข้อมูล ● รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ● สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ● กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล ● กำหนดเป้าหมาย	● เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้ ● บันทึกข้อมูล ● รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ● สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ● กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล ● กำหนดเป้าหมาย	● เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้ ● บันทึกข้อมูล ● รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ● สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ● กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล ● กำหนดเป้าหมาย	● เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้ ● บันทึกข้อมูล ● รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ● สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ● กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล ● กำหนดเป้าหมาย	● เลือกข้อมูลที่ต้องการมาใช้ ● บันทึกข้อมูล ● รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ● สังเกตรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ● กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล ● กำหนดเป้าหมาย	

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

2. ลักษณะบทเรียน ลักษณะบทเรียนที่ช่วยขยายเพิ่มพูนทักษะการคิดจึงควรเป็นดังนี้

4. ตัวอย่างการออกแบบบทเรียนการคิด

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง “ฉลาดคิด ฉลาดใช้ด้วยหัวใจที่พอเพียง”

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

การสร้างตารางแสดงบทเรียนการคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่..... ปีการศึกษา.....
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ฉลาดคิด ฉลาดใช้ด้วยหัวใจที่พอเพียง

มาตรฐาน//ผลการเรียนรู้	บูรณาการทักษะการคิดกับสาระ		กิจกรรม/เครื่องมือช่วยฝึกคิด
	ทักษะการคิด	สาระฯ	
มาตรฐานการเรียนรู้ สังคมศึกษาฯ ส.3.1 การบริโภคและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มคำรวมทั้งเข้าใจหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ภาษาไทย ท.5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็นวิจารณ์นิทาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ และบทละครง่าย ๆ ให้ได้ ความรู้เห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง สุขศึกษาและพลศึกษา พ.4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการเลือกซื้อและรับประทานอาหารที่มีประโยชน์สะอาดปลอดภัย ประหยัดหลีกเลี่ยงอาหารและผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลเสียต่อ สุขภาพ คณิตศาสตร์ ค.6.1 มีความสามารถในการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้เพื่อการวิเคราะห์ตัดสินใจวางแผนปฏิบัติและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า	การวิเคราะห์และวางแผนปฏิบัติการ - ตีความ - จำแนก - เปรียบเทียบ - ชั่งน้ำหนัก - ให้เหตุผล - ตัดสินใจปฏิบัติบนเหตุผล - แก้ปัญหา - การคิดสร้างสรรค์	การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง - การใช้จ่ายและข้าวของ แบบพอเพียง - การกินอยู่แบบพอเพียง - การแบ่งปัน - การใช้เวลาให้คุ้มค่า	<u>เป้าหมาย</u> <u>หลักฐาน</u> <u>กิจกรรม</u> เทคนิคการออกแบบกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีหลักฐานบรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ 1. ศึกษากรณีตัวอย่าง (หลักฐาน : แบบวิเคราะห์พฤติกรรมจากกรณีตัวอย่าง) 2. การวิเคราะห์ตนเอง (หลักฐาน : แบบสรุปพฤติกรรมตนเอง) 3. การวางแผนปรับพฤติกรรมตนเอง (หลักฐาน : แบบวางแผนวิถีชีวิตที่พอเพียง) 4. ปฏิบัติจริง (หลักฐาน : บันทึก/รายงานการปฏิบัติวิถีชีวิตที่พอเพียง) 5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ ร่วมชื่นชม / จัดนิทรรศการ (หลักฐาน : เรียงความ : “คุณค่าของความพอเพียง”)

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้อง

การออกแบบบทเรียนขยาย / เพิ่มพูนการคิด

- การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง
- เห็นคุณค่าและเลือกใช้สิ่งของทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล
- ใช้ทักษะการตัดสินใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ บนเงื่อนไขของการมีเหตุมีผลจนเป็นนิสัย

ประยุกต์ใช้

3

- การคิดสร้างสรรค์ (ออกแบบนำเสนอผลการปฏิบัติงานอย่างภูมิใจ)
การแก้ปัญหา (ปรับวิถีชีวิตอย่างเหมาะสมเกิดผลจริง)
ตัดสินใจ/นำความรู้ไปปรับใช้ (ปรับแนวคิดวิถีชีวิตที่พอเพียงโดยปฏิบัติตามแผนบันทึกรายงาน)
ประจำวันและสรุปความก้าวหน้าเป็นรายสัปดาห์
- เลือกทางเลือก (เลือกแนวทางปฏิบัติและวางแผนปรับตัวตนของตนเอง)

จัดกระทำข้อมูล

2

- วิจาร์ณ (นำเสนอเพื่อร่วมวิจาร์ณหรือแสดงความคิดเห็น)
- ไตร่ตรองด้วยเหตุผล (จุดดี , จุดที่ต้องปรับปรุงและแนวปฏิบัติ)
- สรุปพฤติกรรมของตนเอง (จากประเด็นวิเคราะห์ตนเอง)
- วิเคราะห์ตนเอง (รายรับ – รายจ่ายในหนึ่งสัปดาห์/การเลือกและบริโภคขนม,อาหาร/การใช้อุปกรณ์การเรียน/การใช้เวลา/การแบ่งปัน)
- เปรียบเทียบ (บทบาทของตัวละครในด้านบวกและลบประโยชน์และโทษที่เกิดกับกรณีตัวอย่าง)
- จำแนกข้อมูล (จากการบันทึกจัดเป็นหมวดหมู่)

เก็บรวบรวมและเลือกข้อมูล

1

- บันทึกข้อมูลจากการศึกษากรณีตัวอย่าง (ใช้ Mind Map หรืออื่น ๆ)
- รวบรวมข้อมูลจากการศึกษากรณีตัวอย่าง
- กำหนดประเด็นรวบรวมข้อมูล (ศึกษากรณีตัวอย่างจากผู้รู้/นิทาน/บทความ/การ์ตูน/สารคดี/วิดีโอทัศน์)
- กำหนดเป้าหมาย (กำหนดประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล/จัดกิจกรรม)

ใบกิจกรรม

การออกแบบบทเรียนการคิด

การขับเคลื่อนการสอนคิดสู่ห้องเรียน สพฐ.

ใบกิจกรรม

การสร้างตารางแสดงบทเรียนการคิดกลุ่มสาระการเรียนรู้.....
 ชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....
 หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

มาตรฐานการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้	บูรณาการทักษะการคิดกับสาระการเรียนรู้		กิจกรรม / เครื่องมือช่วยฝึก คิด
	ทักษะการคิด	สาระการเรียนรู้	